

K právu darcu domáhať sa vrátenia daru v optike judikatúry

Mgr. MIROSLAVA DOLÍHALOVÁ, PhD.

odborná asistentka na Katedre občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

DOI: <https://doi.org/10.24132/ZCU.NADEJE.2024.115-125>

Kľúčové slová:

darovacia zmluva, dar, obdarovaný, vrátenie daru, dobré mravy

Úvod

Darovanie predstavuje pomerne frekventovaný inštitút, ktorý sa dotýka širokého okruhu subjektov, ide totiž o obvyklý spôsob, ako previesť na inú osobu vlastnícke právo. Teda predmetom darovania môže byť akákoľvek vec za predpokladu, že je prevoditeľná. Aby nebolo možné tento predmet darovania zameniť, musí byť vymedzený dostatočne určito. Darovanie, ako právny úkon upravený zákonom č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení (ďalej aj ako „OZ“), sa uskutočňuje prostredníctvom darovacej zmluvy.

Preto, ak darca darovacou zmluvou prevedie vlastníctvo na obdarovaného, je nutné si uvedomiť, že darca týmto právnym úkonom stráca všetky vyššie uvedené oprávnenia, ktoré mu z vlastníckeho práva vyplývali a po tomto prevode už nemôže nijakým spôsobom ovplyvňovať ďalší právny osud predmetu vlastníctva. Je veľmi dôležité, aby si tieto právne následky uvedomil každý darca. Po darovaní sa totiž môže darca domáhať vrátenia daru len v jednom prípade ustanovenom v ustanovení § 630 OZ, podľa ktorého sa darca môže domáhať vrátenia daru, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy.

Cieľom príspevku je analyzovať aktuálnu právnu úpravu možnosti vrátenia daru v optike súdnej judikatúry s akcentom na hrubé porušenie dobrých mravov. Autorka zároveň poukazuje aj na úvahy v intenciách *de lege ferenda* v súvislosti s pripravovanou rekodifikáciou súkromného práva v Slovenskej republike.

1 Darovacia zmluva

Uzatvorením darovacej zmluvy vzniká záväzkovoprávny vzťah – darovanie. Pojmovými znakmi darovania sú (i) darovanie na základe zmluvy, (ii) darca poskytuje dar na úkor svojho majetku, (iii) majetok obdarovaného sa zvýši pozitívne (zvýšením aktív) alebo negatívne (znížením pasív) a (iv) v darovacej zmluve musí byť vyjadrený úmysel darcu poskytnúť dar. Podmienkou darovania je uzavretie darovacej zmluvy. Ďalšou nevyhnutnou podmienkou je, že dar musí byť poskytnutý z majetku darcu¹, nemôže byť poskytnutý z majetku tretej osoby. Ak sa jedná o dar z bezpodielového spoluvlastníctva manželov, v zásade je potrebný súhlas obidvoch manželov. Pri obdarovaní manželov je pre posúdenie, kto je obdarovaný, predovšetkým dôležitý samotný úmysel darcu poskytnúť dar jednému z manželov alebo obom. Ak je obdarovaný jeden z manželov, jedná sa o jeho majetok, ktorý nespadá pod bezpodielové spoluvlastníctvo manželov.²

Na platnosť darovacej zmluvy sa vyžaduje splnenie náležitostí upravených v ustanovení § 628 ods. 1 a 2 OZ. Medzi pojmové znaky darovacej zmluvy patrí (i) určenie predmetu darovania, (ii) bezodplatnosť a (iii) dobrovoľnosť.³ Predmetom darovania môže byť čokoľvek, čo je predmetom občianskoprávneho vzťahu, najmä vec, právo, alebo iná majetková hodnota. Ak je predmetom darovania nehnuteľná vec, môže darca nehnuteľnosť zaťažiť vecným bremenom, v praxi sa najčastejšie jedná o právo doživotného bývania darcu v darovanej nehnuteľnosti. Podmienkou zaťaženia vecným bremenom je však výslovné uvedenie predmetného práva v darovacej zmluve a jeho označenie ako vecného bremena.

¹ DZIMKO, J.: Veriteľ verzus dlžník – hra na mačku a myš. In: *Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách: pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi* 1. vyd. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2023. s. 187–201.

² Bližšie pozri Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.02.2021, sp. zn. 5Cdo/205/2018: „...v ustanovení § 143 OZ sú v závislosti od povahy nadobúdacieho úkonu určené veci, ktoré sú vyňaté z bezpodielového spoluvlastníctva napriek tomu, že boli nadobudnuté za trvania manželstva. Sú nimi veci získané darom, dedením a vydaním v rámci predpisov o reštitúcii majetku len jednému z manželov...“

³ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.05.2017, sp. zn. 2Cdo/152/2016.

Ďalším pojmovým znakom darovacej zmluvy je bezodplatnosť. O bezodplatnosť sa jedná v prípade, ak darca poskytne obdarovanému dar a nežiada za neho protiplnenie. Požiadavke bezodplatnosti sa neprieči, ak je darovanie viazané na protislužbu, ktorá nemá majetkovú povahu, napríklad na rozvážujúcu alebo odkladajúcu podmienku. Podmienkou darovacej zmluvy je súčasne dobrovoľnosť. Podmienka dobrovoľnosti je splnená vtedy, ak darca neposkytuje dar na základe povinnosti uloženej zákonom alebo na základe súdneho rozhodnutia, napríklad povinnosti platiť výživné, ale na základe slobodného rozhodnutia. Vecnoprávne účinky darovacej zmluvy, ak je predmetom hnutelná vec, nastávajú až odovzdaním veci. Prevzatím veci obdarovaným na neho prechádza vlastnícke právo k hnutelnej veci. V určitých prípadoch sa však môže vzhľadom na hmotnosť alebo veľkosť veci jednať aj o odovzдание inak, ako fyzickým odovzdaním veci, napríklad odovzdaním príslušenstva, ktoré umožňuje faktické ovládanie veci (odovzдание kľúčov od motorového vozidla). Vecnoprávne účinky darovania nehnuteľných vecí nastávajú zápisom do katastra nehnuteľností.⁴

Darovanie s príkazom, ako vedľajším ustanovením v darovacej zmluve, ktorým darca obdarovanému niečo ukladá vykonať je možné.⁵ S darovacou zúvov je možné viazať príkaz, ak nemá majetkový obsah. Ako príklad príkazu možno uviesť príkaz spočívajúci v povinnosti obdarovaného poskytnúť časť daru na dobročinné účely, alebo sa presne určí, na aký účel sa dar (napríklad finančné plnenie) použije (napríklad stavba domu).⁶

2 Vrátanie daru

Právny inštitút darovania v rámci jeho frekvencie využívania v spoločnosti vrátane jeho prehľadnej právnej úpravy indikuje právnu istotu. Je prirodzené, že pri predmetnom inštitúte vstupuje do darovania okrem vecnej roviny a očakávaného výsledku (prevod vlastníckeho práva) morálna a emočná rovina dotknutých subjektov.⁷ V nadväznosti na to, nie je výnimočným stavom situácia, v ktorej

---

⁴ FEKETE I.: Občiansky zákonník 2. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex, 2011. s. 1890.

⁵ Pre úplnosť je nutné uviesť, že vzhľadom na to, že darovacia zmluva je dvojstranným právnym úkonom medzi darcom a obdarovaným, na to, aby súčasťou darovacej zmluvy bola akákoľvek podmienka, príkaz, účelové určenie (vyžaduje sa súlad so zákonom) je potrebný vzájomný súhlas tak darcu, ako aj obdarovaného.

⁶ Bližšie pozri: Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 30.01.2020, sp. zn. 9Co/95/2019.

⁷ SAKTOROVÁ, L.: Is there a private life free from forms of social control? [online] In: *Hungarian*

sa aplikuje možnosť pýtať si darcom späť dar od obdarovaného. Za normálnych okolností však darca nemôže žiadať vrátenie daru a obdarovaný nie je oprávnený vrátiť predmet daru. Domáhanie sa vrátenia daru (odvolanie daru) je jednostranným právnym úkonom darcu,⁸ ktorý smeruje k tomu, aby obdarovaný vrátil dar. Forma tohto úkonu nie je stanovená, a to ani v prípade, že predmetom daru je nehnuteľnosť. Z výzvy na vrátenie daru však musí byť zrejmá vôľa darcu smerujúca k tomu, aby obdarovaný vec vrátil. Ak sa vrátenie daru týka nehnuteľnosti, musí byť tento úkon urobený písomne. Napriek uvedenému písomnú formu výzvy možno odporučiť v každom prípade, pretože v prípadnom súdnom spore musí darca uniesť dôkazné bremeno, že výzvu urobil a že výzva mala všetky potrebné náležitosti. Z obsahu výzvy na vrátenie daru musí byť zrejmé, kto ju urobil, voči komu, z akého dôvodu (pričom nevhodné správanie sa obdarovaného musí byť opísané konkrétnym a nezameniteľným spôsobom) a čoho sa ten, kto ju robí, domáha.⁹ Ak dar spoločne poskytl manželia, spoločne musia žiadať i vrátenie daru. Pokiaľ len jeden z manželov bez súhlasu druhého vyzval obdarovaného, aby vrátil jemu darované nehnuteľnosti oboma manželmi z ich bezpodielového spoluvlastníctva, pretože sa k nemu obdarovaný správal tak, že tým hrubo porušil dobré mravy, je taká výzva na vrátenie daru relatívne neplatným¹⁰ právnym úkonom.¹¹

Journal of legal studies Budapest: Akadémiai Kiadó, 2019 Vol. 60, no. 1 (2019), pp. 86–94. [cit. 2024-12-8] Dostupné z: <https://akjournals.com/view/journals/2052/60/1/article-p86.xml>.

⁸ FEKETE I.: Občiansky zákonník 2. Veľký komentár, Bratislava: Eurokódex, 2011. s. 1893.

⁹ FEKETE, I.: Občiansky zákonník Veľký komentár. [online] Eurokódex, 2021. [cit. 2024-12-8] Dostupné z: <https://www.epi.sk/komentovane-ustanovenie/Komentar-k-p-630-Vratenie-daru-zakona-40-1964-Zb-od-19920101.htm>.

¹⁰ Z Uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22.01.2015, sp. zn. II. ÚS 42/2015: „...Dovtedy kým sa osoba dotknutá úkonom nedovolá neplatnosti právneho úkonu treba sa na tento úkon pozerat ako na platný so všetkými dôsledkami z toho vyplývajúcimi...“

¹¹ Z právneho posúdenia Rozsudku Krajského súdu Bratislava zo dňa 18.12.2019, sp. zn. 7Co/436/2016 plynie nasledovné: druhostupňový súd poukázal na to, že tak ako darovanie nehnuteľnosti patriace do bezpodielového spoluvlastníctva manželov nepatrí k bežným úkonom a je k nemu nutný súhlas oboch manželov, tak i k výzve na vrátenie daru, ako jednostrannému právnemu úkonu, smerujúcemu k obnoveniu vlastníckeho práva darcu, je potrebný súhlas oboch týchto manželov, odvolací súd ďalej konštatoval, že ak taký úkon (výzva na vrátenie daru) urobil len jeden z manželov bez súhlasu druhého, ide o relatívne neplatný právny úkon, analogicky podľa § 853 ods. 1 OZ dospel k záveru, že aj v období, keď bezpodielové spoluvlastníctvo sice už zaniklo, avšak ešte nebolo vykonané jeho vyporiadanie, prípadne nenastala ani domnienka v zmysle § 149 ods. 4 OZ a je potrebný na platnosť právneho úkonu – výzvy na vrátenie daru súhlas oboch bývalých manželov.

Odvolaie daru, resp. výzva na vrátenie daru je výlučným osobnostným (neprenosným) právom darcu požadovať vrátenie daru od obdarovaného. Toto právo nie je možné postúpiť a ani neprechádza na dedičov poručiťela – darcu. Toto právo darcu zaniká jeho smrťou/zánikom, pričom darca ho môže v podstate uplatniť aj v prípade výrazného časového odstupu od uzatvorenia darovacej zmluvy (zákon sankcionuje omeškanie darcu s výzvou na vrátenie daru hrozbou premičania možnosti domáhať sa tohto práva v prípade, ak sa neuplatní v lehote troch rokov odo dňa,¹² kedy sa obdarovaný zachoval spôsobom uvedeným v ustanovení § 630 Občianskeho zákonníka. V intenciách uvedeného je správne odlišovať uplatnenie si práva na vrátenie daru a právo na vydanie vecí, prípadne právo na určenie vlastníckeho práva. Tak ako uvádzame vyššie, právo na vrátenie daru patrí výlučne darcovi a jeho smrťou (zánikom) zaniká. Avšak právo na vydanie vecí, alebo právo na určenie vlastníckeho práva (je potrebné zvoliť vždy správny druh žaloby) prechádza na právnych nástupcov, t.j. v prípade fyzickej osoby na jeho dedičov.¹³ Inak povedané, ak obdarovaný s vrátením daru nesúhlasí, a teda výzvu darcu na vrátenie vecí nerešpektuje, musí darca, pred uplynutím trojročnej premlčacej doby, uplatniť svoj nárok na vrátenie daru súdnou cestou. V rámci súdneho konania následne musí darca preukázať to, že došlo k naplneniu zákonných predpokladov na vrátenie daru upravených v ustanovení § 630 OZ.¹⁴

Prípád vrátenia daru zo strany obdarovaného je pomerne jasný, avšak v prípade vrátenia daru na žiadosť darcu môže vzniknúť nejasnosť v tom, akého konania sa musí obdarovaný dopustiť, aby to bolo dostačujúce pre povinnosť vrátenia daru na žiadosť darcu. Zákon totiž presne nedefinuje, čo sa rozumie pod hrubým porušením dobrých mravov. Definíciu dobrých mravov ponúka napríklad Uznesenie Ústavného súdu SR č. k. IV. ÚS 55/2011-19 z 24. 2. 2011, podľa ktorého dobrými mravmi sú pravidlá správania sa, ktoré sú v prevažnej

---

¹² VOJČÍK, P.: Občianske právo hmotné II. 3. prepracované a doplnené vydanie. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach: 2010, s. 103.

¹³ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 22.02.2023, sp. zn. 9 Cdo/36/2021: „...Odvolaie darovania v zmysle § 630 Občianskeho zákonníka je osobným právom darcu (§ 579 ods. 2 OZ), ktoré zaniká smrťou darcu a vylučuje sa jeho uplatnenie právnymi nástupcami darcu (dedičmi). V prípade, ak medzi odoslaním a doručením právneho úkonu odvolaia darovania darca zomrie, účinky právneho úkonu neboli zavŕšené (úkon nie je perfektný a jeho účinky nenastali), právo na vrátenie daru okamihom smrti darcu zaniklo a neprechádza na dedičov darcu. Po smrti darcu nie je odvolaie daru prípustné (porovnaj napr. § 532 BGB)...“

¹⁴ FICOVÁ, S., RAKOVÁ, K., IVANČO, M. a kol.: *Vybrané otázky dedičského práva v úvahách de lege ferenda*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, 252 s., s. 151.

miere v spoločnosti uznávané a tvoria základ fundamentálneho hodnotového poriadku.¹⁵ Hrubým porušením dobrých mravov nie je však každé neetické alebo podľa spoločnosti neslušné správanie – ide o porušovanie dobrých mravov v značnej intenzite alebo dlhodobo. Príkladom hrubého porušenia dobrých mravov môže byť napríklad fyzické násilie voči darcovi alebo jeho rodine, urážanie darcu a pod. Hrubým porušením dobrých mravov nemožno chápať napr. ak by obdarovaný zabudol na narodeniny darcu, skrátka nezávažné správanie voči darcovi, ktoré ho nijako priamo ani nepriamo neohrozuje. Absencia exaktne vyjadreného termínu dobrých mravov¹⁶ v OZ spôsobuje v aplikačnej praxi zníženú právnu istotu, obzvlášť, ak je ich porušenie naviazané na vznik povinnosti alebo oprávnenia. Uvedené je však možné prirodzene odôvodniť aj tvrdením, že Občiansky zákonník ako právny predpis nedokáže poňať individuálnosť a nepredvídateľnosť skutkových stavov budúcich prípadov a sporov.¹⁷

V ustálenej súdnej praxi sa ako predpoklad úspešnej požiadavky na vrátenie daru považuje len také správanie sa obdarovaného, ktoré s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu možno hodnotiť ako hrubé porušenie dobrých mravov. Pri posudzovaní konkrétneho správania sa treba vychádzať z toho, či ide o porušenie dosahujúce značnú intenzitu alebo ide o porušovanie sústavné, ktoré svojím trvaním, priebehom, váhou a pôsobením nadobudlo povahu hrubého porušenia. Toto negatívne správanie sa musí prejavovať objektívne, nepostačuje iba subjektívny pocit a úsudok darcu (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 81/1997 z 30.1.1998). Takisto platí, že pre porušenie pravidla správania sa predpokladá, aby rozpor s dobrými mravmi bol dostatočne výrazný, spoločensky jasný a zrozumiteľný, aby sa v úvahách zachovala potrebná miera tolerancie a rezervovanosti.¹⁸ Prednesené je potvrdzované v priebehu rokov aj ďalšími súdnymi autoritami, avšak z pozície dotknutých subjektov môže absencia exaktnej definície hrubého porušenia dobrých mravov cez

---

¹⁵ Pozri napríklad aj Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 27.02.2023, sp. zn. 4Cdo/41/2021, ktorý má za to, že definícia dobrých mravov predstavuje súhrn spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré v historickom vývoji preukazujú istú nemennosť, vystihujú podstatné historické tendencie, sú akceptované rozhodujúcou časťou spoločnosti a majú povahu základných noriem správania.

¹⁶ PATAKYOVÁ, M., GRAMBLIČKOVÁ, B.: POSUDZOVANIE DOHÔD MEDZI ZAKLADATELMI OBCHODNEJ SPOLOČNOSTI V KONTEXTE VÝKONU SÚDNEJ MOCI In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019*, s. 6–18.

¹⁷ ŠEVCOVÁ, K.: *Predbežné otázky v civilnom konaní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2022. 141 s.

¹⁸ Bližšie pozri právne posúdenie Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26.09.2024, sp. zn. 9Cdo/106/2023.

prizmu individuálnych okolností prípadu a následne názoru príslušného súdu spôsobovať narušenie právnej istoty inštitútu darovania vo vzťahu k akejsi „nedotknuteľnosti“ vlastníckeho práva k veci z titulu darovania. V legálnom ustanovení o vrátení daru však zákonodarca neuvádza, že by takéto konanie, ktoré hrubo porušuje dobré mravy muselo dosiahnuť intenzitu trestného činu¹⁹ alebo priestupku.²⁰

O otázke nutnosti prísnej individualizácie skúmania intenzity a sústavnosti porušovania dobrých mravov, zakladajúceho právo darcu domáhať sa vrátenia daru a s tým súvisiacim princípom vzájomnosti sa zaoberal v rámci nedávneho rozhodovania Najvyšší súd Slovenskej republiky. Právnou otázkou zásadného významu (ďalej aj len „dovolená otázka“) bola v tomto prípade otázka znakov určitého konania obdarovaného voči darcovi alebo členom jeho rodiny ako hrubého porušenia dobrých mravov (§ 630 OZ), a to aj s prihliadnutím na princíp vzájomnosti správania darcu a obdarovaného. V predmetnom konaní podľa názoru žalobcu sa súde oboch inšancií odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, prezentovanej rozhodnutiami Najvyššieho súdu sp.zn. 2 Cdo 108/2007 a 3 Cdo 53/2006. V rozhodnutí sp.zn. 2 Cdo 108/2007 najvyšší súd podal výklad ustanovenia § 630 OZ a v súvislosti s tým uviedol, že predpokladom úspešného uplatnenia práva darcu na vrátenie daru nie je akékoľvek nevhodné správanie obdarovaného alebo len samotná jeho nevďačnosť, ale iba také správanie, ktoré s ohľadom na všetky individuálne okolnosti konkrétneho prípadu možno kvalifikovať ako hrubé porušenie dobrých mravov. Odvolací súd mal v tomto konaní za to, že pri posudzovaní, či určité správanie obdarovaného možno považovať za hrubé porušenie dobrých mravov, je potrebné vychádzať z princípu vzájomnosti. To znamená, že treba brať do úvahy a hodnotiť aj správanie darcu, zistiť či tento sám sa nespráva voči obdarovanému v rozpore s dobrými mravmi a či práve jeho správanie nie je (nebolo) príčinou nevhodného správania obdarovaného voči nemu alebo členom jeho rodiny. V kladnom prípade by sa totiž nemohol darca úspešne domáhať vrátenia daru, lebo reakciu obdarovaného, i keby bola taktiež nevhodná, by nebolo možné kvalifikovať ako hrubé porušenie dobrých mravov. Išlo by v takom prípade o spoločensky nežiaducu vzájomnú komunikáciu medzi darcom a obdarovaným, ktorú by sotva

---

¹⁹ ÚRADNÍK, M.: *Zásady deliktuálneho trestania vo vybraných oblastiach finančného práva s akcentom na otázku ne bis in idem*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2023. 206 s.

²⁰ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol: *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentár. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1801.

bolo možné charakterizovať ako hrubé porušenie dobrých mravov zo strany obdarovaného. Výnimkou by bolo iba také správanie obdarovaného, ktoré by bolo v zrejmom nepomere k správaniu samotného darcu. V rozhodnutí sp.zn. 3 Cdo 53/2006 Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatoval, že pojem dobré mravy nie je v zákone definovaný, vo všeobecnosti ale za dobré mravy treba považovať súhrn spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré sú rešpektované rozhodujúcou časťou spoločnosti a majú povahu noriem základných. Je to teda súhrn etických, všeobecne zachovávaných a uznávaných zásad. Dobré mravy sú meradlom hodnotenia konkrétnej situácie zodpovedajúcej všeobecne uznávaným pravidlám slušnosti v súlade so všeobecnými zásadami morálky demokratickej spoločnosti. Posúdenie, či v konkrétnej situácii dané subjektívne konanie (chovanie) je v súlade s dobrými mravmi, je vždy na úvahe súdu, ktorá musí byť podložená konkrétnymi zisteniami, dovoľujúcimi takýto záver, a to aj s prihliadnutím na postavenie druhej strany a so zreteľom na všetky významné okolnosti prípadu. Najvyšší súd v tomto rozhodnutí zdôraznil, že právne vzťahy založené prevodom vlastníctva darovacou zmluvou zakladajú stav, ktorý má právnu istotu, požíva právnu ochranu s tým, že záväznosť z neho vyplývajúcu zobrali na seba zmluvné strany samé a dobrovoľne. K narušeniu tohto stavu už nemôže dochádzať zo svojvôle darcu. Nie každé negatívne správanie obdarovaného voči darcovi preto zakladá právo na vrátenie daru. Predpokladom vrátenia daru je len také negatívne správanie sa obdarovaného, ktoré vzhľadom na všetky významné okolnosti konkrétneho prípadu možno objektívne hodnotiť ako hrubé porušenie dobrých mravov. Pri hodnotení správania obdarovaného treba vziať do úvahy a hodnotiť i správanie samotného darcu v tom zmysle, či práve jeho správanie nie je príčinou nevhodného správania obdarovaného voči nemu (princíp vzájomnosti).

Vzhľadom na to v otázke určenia intenzity a sústavnosti porušovania dobrých mravov, ktoré v zmysle žaloby zakladá právo darcu domáhať sa vrátenia daru, ani nemôže existovať (byť vytvorená) ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Rozhodovacia prax súdov môže stanoviť len všeobecné charakteristické znaky konania obdarovaného, ktoré je relevantné podľa § 630 Občianskeho zákonníka. Zo spisu ďalej nevyplýva, že by odvolací súd nerešpektoval všeobecné právne závery, ku ktorým dospel dovolací súd (v rozhodnutiach označených žalobcom) z hľadiska posudzovania intenzity a sústavnosti konania obdarovaného voči darcovi alebo príslušníkom jeho rodiny. Z týchto dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že ani v tomto zmysle nedošlo zo strany odvolacieho súdu k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe

dovolacieho súdu. S uvedeným záverom dovolacieho súdu sa plne stotožňujeme, avšak ani opakovaná a zvýraznená charakteristika hrubého porušenia dobrých mravov podľa nášho názoru nespĺňa predpoklady silnej právnej istoty smerom k možnosti požadovať vrátenie daru osobou darcu.

3 Úvahy de lege ferenda k právu darcu domáhať sa vrátenia daru

Ako východisko rozšírenia strohej právnej úpravy pri práve darcu domáhať sa vrátenia daru sa javí úvaha pracovných skupín v procese stále pretrvávajúcej rekodifikácie Občianskeho zákonníka. V roku 2015, v nadväznosti na legislatívny zámer z r. 2009²¹ vyústili rekodifikačné práce pod vedením prof. Antona Dulaka v roku 2015 do zverejnenia návrhu paragrafového znenia nového Občianskeho zákonníka. Následne ďalšie práce na rekodifikácii súkromného práva prebiehali pod vedením prof. Mareka Števčeka tzv. postupnou cestou, kedy sa nemal vypracovať nový Občiansky zákonník, ale postupne sa mal novelizovať ten existujúci. Výsledkom týchto prác bolo vypracovanie paragrafového znenia aj s odôvodnením²² (v roku 2018) v rozsahu záväzkového práva a niektorých otázok všeobecnej časti Občianskeho zákonníka (ďalej ako „NOZ“).

V nadväznosti na to, sa inak stručná právna úprava darovacej zmluvy ako jedného z tradičných typov scudzovacích zmlúv sa navrhuje rozšíriť nielen rozšírením jednotlivých ustanovení základnej úpravy, ale aj o úpravu tradičných inštitútov, ktoré sú bežne upravované ako súčasť darovacej zmluvy – vymedzenie oproti darovaniu pre prípad smrti a vzájomnému obdarovaniu, úpravu príkazu pri darovaní a sponzorského daru. Podrobnejšie sa tiež navrhuje riešiť úprava vrátenia daru a vyporiadania pri vrátení daru. Úprava vrátenia daru nadväzuje

---

²¹ LAZAR, J. a kol.: Návrh legislatívneho zámeru kodifikácie súkromného práva. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti, 2008. 295 s.

²² Dôvodová správa k: Vládny návrh zákona vypracovaný na základe Legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka (ďalej len „legislatívny zámer“), ktorý schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 13 z 14. januára 2009, a na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky, predkladaný návrh je teda prvou čiastočnou implementáciou nového Občianskeho zákonníka. Keďže sa postupuje cestou čiastočných zmien, nejde formálne o nový kódex, ale o novelu súčasného Občianskeho zákonníka. Z hľadiska obsahu však ide o novú úpravu záväzkovej časti Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka ako aj súvisiacich ustanovení všeobecnej časti Občianskeho zákonníka. Dôvodová správa k: Vládny návrh zákona vypracovaný na základe Legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka [online] [cit. 2024-12-8] Dostupné z: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2022/02/Navrh-OZ_2018_Odovodnenie.pdf.

na pôvodné ustanovenie § 630 OZ, ktorý dopĺňa o nové dôvody vrátenia daru – a to pre prípady, kedy nie je splnený príkaz darcu a pokiaľ došlo pri darovaní k uvedeniu darcu do omylu. Zároveň sa dopĺňa, kedy nemožno od obdarovaného požadovať vrátenie daru napriek tomu, že by sa darca inak mohol domáhať vrátenia daru.

V navrhovaných ustanoveniach NOZ k právu na vrátenie daru je prednesené nasledovné zamýšľané znenie:

- (1) Darca sa môže domáhať vrátenia daru, ak:
  - a) sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy,
  - b) ak obdarovaný nesplní príkaz v dohodnutej, inak primeranej dobe po odovzdaní daru a darca si pri darovaní vymienil, že v prípade nesplnenia príkazu je oprávnený žiadať vrátenie daru,
  - c) ak došlo pri darovaní k omylu, ktorý bol spôsobený obdarovaným.
- (2) Darca nemá právo žiadať od obdarovaného dar darovaný pri spoločenských príležitostiach alebo z vďaky.

K dnešnému dňu nedošlo k zavŕšeniu rekodifikačných prác, ktoré by nahradili právnu úpravu vrátenia daru *de lege lata*. Zamýšľané paragrafové znenie v NOZ (ustanovenie § 989) uvedené vyššie však ponúka priaznivejší priestor pre dotknuté subjekty v pozícii darcu a obdarovaného. V bode a) § 989 NOZ síce navrhujú jeho predkladatelia ponechať precizovaný termín „hrubého porušenia dobrých mravov“, avšak predmetnú právnu úpravu rozšírili o ďalšie zákonné náležitosti zakladajúce právo darcu domáhať sa vrátenia daru. Za vopred sporné však považujeme navrhované ustanovenie v bode 2) § 989 NOZ, rámci ktorého sa môže ponižovať právna istota darcu a obdarovaného pri výklade pojmov spoločenských príležitostí. Obdobne pristupujeme aj k termínu „vďaky“, kde tento navrhovaný termín na ktorý sa vznik práva darcu viažem považujeme za vysoko subjektívny, respektíve taký, ktorý ďalej zakladá následný vznik dôkazného bremena na strane darcu preukázať ponímanie predmetnej vďačnosti a jej súvisiacu mieru a intenzitu. Aj napriek tomu však vnímame pozitívny trend právnej obce a zákonodarcu reflektovať na inštitút darovania v rozsahu, ktorý si aplikačná prax identifikovala ako medzery v právnej úprave.

Záver

Prakticky nespĺniteľnou, ale žiadúcou požiadavkou pri tvorbe práva je požiadavka, aby právna regulácia jednoznačne a možno čo najpresnejšie upravila súvislosti a dôsledky regulácie predmetného spoločenského vzťahu. V aplikačnej praxi vždy vzniknú súvisiace otázky, ktoré bude vo fáze tejto aplikácie konkrétnej právnej normy potrebné vyriešiť pomocou všeobecných právnych zásad a vzájomnej súvislosti medzi relevantnými právnymi normami. Preto, ak darca darovacou zmluvou prevedie vlastníctvo na obdarovaného, je nutné si uvedomiť, že darca týmto právnym úkonom stráca vlastnícke právo a po tomto prevode už nemôže nijakým spôsobom ovplyvňovať ďalší právny osud predmetu vlastníctva. Považujeme za dôležité, aby si tieto právne následky uvedomil každý darca. V tejto súvislosti možno uviesť, že ustálená súdna prax jednoznačne ustanovila, že právo darcu domáhať sa vrátenia daru nevzniká pri prostej nevďačnosti obdarovaného voči darcovi ani pri menej významnom porušení dobrých mravov zo strany obdarovaného; za hrubé porušenie dobrých mravov nemožno považovať napríklad nenavštevovanie darcu pri príležitosti napríklad subjektívne významných sviatkov. Dovolíme v rámci prednesenej právnej analýzy si dať do pozornosti skutočnosť, že v rámci samostného inštitútu darovania by sme odporučili, aby si účastníci zväžili o čo majú skutočne záujem pri uzatváraní darovacej zmluvy. Ide najmä v nadväznosti na darcom žiadané, resp. očakávané správanie a úkony obdarovaných a aby si boli vedomí darovania ako inštitútu, ktorého následky je možné zvrátiť vo väčšine prípadov až po zdĺhavom súdnom konaní, kedy sa preukazuje hrubé porušovanie dobrých mravov.

***

Summary

On the right of the donor to demand the return of the donation in the optics of jurisdiction

In the paper presented, the author points to the institution of donation used in society and the related right of the donor to demand the return of the donation according to the provisions of § 630 of the Civil Code as amended. The strict wording of this provision with broadly conceived terminology causes a diverse interpretation in application practice from the perspective of jurisprudence, which may subsequently reduce legal certainty in its application. The author sees in the legal regulation *de lege lata* a starting point in pointing out the presented considerations of *de lege ferenda*.